

N:o 244.

Af herr **C. A. Lindhagen**, *i anledning af Kungl. Maj:ts proposition angående lån af statsmedel för beredande af tillfälle för arbetare att på landsbygden förvärfva egna hem.*

En mycket utbredd opinion synes förefinnas för närvarande, att knektetorpen, som efter de nuvarande innehafvarnes afgang från militär-tjänsten ej vidare skola upplåtas åt nya knektar utan återfalla till rust- och rotehållarne, måtte kunna i så stor utsträckning som möjligt bibehållas i sina nuvarande innehafvares besittning.

Ur allmän synpunkt framhålles härvid med rätta, att främjandet af den s. k. egna-hems-frågan i första hand bjuder, att det stora antal redan färdigbildade små jordbrukslägenheter, som förefinnas i knektetorpen, måtte bevaras såsom själfständiga lägenheter. Och klart är, att härvid önskningarne främst måste gå i den riktningen, att de nuvarande knektarne måtte för ändamålet beredas tillfälle att öfvertaga sina nu innehafvande torp. Detta är nämligen betingadt af billighet mot dem. Och på grund af deras i allmänhet mångförfarna fallenheter och vana vid plikttroget arbete skall man utan tvifvel på det sättet äfven få särdeles väl skickade pionärer för det lilla jordbruket.

Knektarne själfva lära ock allmänt betrakta denna sak såsom en lifsfråga för dem. De hafva alltid vid afskedstagandet blifvit satta i en vanlottad ställning, och då nu i följd af nya härordningen möjlighet uppkommit för de nuvarande soldaterna att få bibehålla sitt hem, så se de i detta förhållande en utsikt till bättring i sitt öde. Men nämnda härordning har å andra sidan i vissa fall ställt saken sämre för knektarne, i det att dels antagligen mången soldatfamilj nu vid soldatens afskedstagande blifver satt på bar backe, därför att sonen ej kan få inträda i fadrens ställe och öfvertaga torpet, och dels knektarne

Bih. till Riksd. Prot. 1904. 1 Saml. 2 Afd. 2 Band. 113 Häft. (N:o 244.)

i följd af den förlängda och mer ansträngande tjänstgöringen nödgas till stort antal begära afsked före den vanliga tiden, trots den vid 1903 års riksdag beviljade förhöjning i deras dagaflöning.

Ett fullständigt genomförande af dessa önskemål kan naturligtvis icke tänkas utan att staten tillerkännes expropriationsrätt till knekttorpen i ändamål att sedan genom försäljning eller på arrende upplåta dem till innehafvarne. Någon åtgärd i sådant syfte torde dock knappast kunna påräkna framgång. Man får därför sannolikt inskränka sig till att söka underlätta frivilliga uppgörelser mellan knektarne och torpens ägare, hvilka senare särskildt få antagas i många fall böra vara benägna att afyttra torpen såsom lämpligaste lösningen på den ofta synnerligen svåra frågan om torpets fördelning mellan flera delegare.

I syfte att för detta ändamål bereda knektarne erforderliga medel väckte herr Holmgren vid förra årets riksdag motion om beviljandet för ändamålet af en lånefond å 2,000,000 kronor. Statsutskottet, hvars utlåtande bifölls af Riksdagen, afstyrkte motionen under erinran särskildt, att förslag till åtgärder för underhjälpande af upprättande af egna hem för mindre bemedlade bland annat genom egna-hems-lån då vore föremål för Kungl. Maj:ts pröfning.

Nu har emellertid Kungl. Maj:t i propositionen n:o 92 framkommit med ett förslag i sådant syfte. Och det gäller då att icke låta detta tillfälle gå förloradt för att vinna något för knektarne genom ett uttalande, att lån bör kunna beviljas äfven knektar för att bereda dem tillfälle att inköpa sina torp.

Visserligen synes förslaget bestämmelse, att endast »arbetare» kan erhålla låneunderstöd, äfven medgifva lån för angifna ändamål. Men fullt klart är det i alla fall icke. För de myndigheter, som skola förmedla lånen, bör det äfven blifva en välbehöflig upplysning och väckelse, om denna angelägenhet särskildt framhålles. Och slutligen skall ett uttalande från Riksdagens sida, att den anser det vara en behjärtansvärd sak att bereda de indelta knektarne tillfälle att få förvärfva sina torp, utan tvifvel göra många rust- och rotehållare mer gynnsamt stämnda för tanken, än eljest skulle blifvit förhållandet.

Enligt Kungl. Maj:ts förslag bör understöd i regeln ej utlämnas till den, som är under 25 eller öfver 50 år. Detta villkor uppfylles visserligen ofta af de knektar, hvilka numera såsom ofvan framhållits begära afsked i förtid. Men det synes äfven vara af vikt för de knektar, som kvarstanna i tjänsten till pensionsåldern 50 år eller ännu längre, att kunna för att trygga sin och sin familjs framtid beredas enahanda förmån af låneunderstöd.

Nu har emellertid herr Hedin vid innevarande års riksdag, innan Kungl. Maj:ts förevarande proposition framkom, väckt en motion om skrifvelse till Kungl. Maj:t med begäran om en utredning i syfte att på ett fullständigare sätt särskildt för sig lösa denna speciella angelägenhet. Detta behjärtansvärda förslag synes dock ej utesluta önskvärheten af frågans upptagande äfven i sammanhang med den förevarande kungl. propositionen. Ty ifall något kan vinnas på den vägen, synes man ej böra afsäga sig möjligheten därtill genom en afvaktan på den alltid ovissa utgången af det andra förslaget. Många knektar, som under den närmaste tiden afgå från tjänsten, skulle också ej kunna erhålla någon hjälp på annat sätt. Och slutligen bör antalet låneansökningar från knektar under den första tiden vara ett godt bidrag till utredningen om möjligheten och önskvärheten af effektivare åtgärder.

Slutligen har det syns mig, att rätten till låneunderstöd bör medgifvas icke blott ryttare och soldater, utan äfven båtsmän.

Jag hemställer alltså,

att Riksdagen, vid afgörandet af Kungl. Maj:ts proposition n:o 92, måtte ej mindre särskildt uttala, att indelta knektar och båtsmän böra beredas tillfälle att erhålla låneunderstöd för att vid afgang från tjänsten kunna förvärfva sina torp, än äfven besluta de tillägg till de af Kungl. Maj:t föreslagna lånevillkoren, som i följd däraf finnas erforderliga.

Stockholm den 6 april 1904.

Carl Lindhagen.
